

ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ НА УЧЕНИЦИ ОТ ТРАНСПОРТНИ СПЕЦИАЛНОСТИ, ИЗУЧАВАНИ В ДУАЛНА ФОРМА НА ОБУЧЕНИЕ

Камен Христов, Даниела Тодорова
editors@spisanie.to, dtodorova@vtu.bg

**Висше транспортно училище „Тодор Каблешков”
1574, ул. "Гео Милев" 158, София,
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

***Ключови думи:** обучение чрез работа, дуална форма на обучение, средно професионално образование, транспортен сектор, качество*

***Резюме:** Дуалното обучение дава възможност за развитие на ключови компетенции в учениците, на база натрупани знания в училище и практическия опит в предприятията. Този начин на обучение и развитие на професионални умения способства за по-бързото адаптиране и реализиране на трудовия пазар на младите специалисти.*

Настоящата публикация има за цел да представи част от резултатите от проучване, изследващо мотивацията на учениците в дуална форма на обучение, проведено сред 74 ученици от специалности „Автомобилна мехатроника” и „Автотранспортна техника”.

ВЪВЕДЕНИЕ

В изследването си „Качеството на швейцарската система за първоначално професионално образование и обучение чрез възприятието на чираците за връзките между училището и учебната компания” [1] Florinda Sauli, Matilde Wenger, Valentin Gross & Jean-Louis Berger, очертават следното: „*Резултатите показват, че като цяло чираците (учениците б.а.) възприемат връзките между обучението в училище и в учебната компания като добри и ефективни. Въпреки това, някои чираци (ученици б.а.) – особено от техническите професии – са усетили, че това, което са научили в училище, не е полезно и не е в съответствие с обучението им в учебната компания.*”

Целта на настоящата публикация да представим част от резултатите от проучване, изследващо мотивацията на учениците в дуална форма на обучение, проведено сред 74 ученици от специалности „Автомобилна мехатроника” и „Автотранспортна техника”.

1. ЦЕЛИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Да се съберат и анализират данни за възприятията/нагласите на учениците от специалности „Автомобилна мехатроника” и „Автотранспортна техника”, по отношение на обучението чрез работа (дуална форма на обучение).

Да се потърси отговор на въпроса: „С какви инструменти и при какви условия може да се постигне по-висока мотивация на учениците за придобиване на умения полезни в професията?“

2. ТЕОРЕТИЧНА ПОСТАНОВКА И ПРОВЕЖДАНЕ

Изследването е проведено чрез анкетиране на 74 ученика от 11-ти и 12-ти клас от градовете София, Бургас и Монтана, които се обучават в дуална форма на обучение по специалности „Автомобилна мехатроника“ и „Автотранспортна техника“.

Изследването е проведено чрез анонимни онлайн анкети с 6 затворени въпроса с 4 възможности за отговор, попълнени от учениците през месеците февруари и март 2022г.

3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

В този раздел ще представим резултатите от анкетирането на учениците, като за всеки от шестте въпроса от анкетата ще посочим отговорите събрали най-висок процент от респондентите:

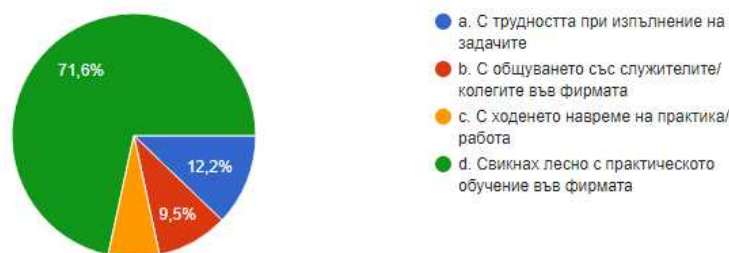
1. Коя е основната причина да кандидатствате за специалност в дуална форма на обучение? [Копиране](#)
74 отговора

Фиг. 1. Коя е основната причина да кандидатствате за специалност в дуална форма на обучение?

С 48,6% отговор „b. Смятам, че ще изуча по-добре професията/специалността“, очертава част от мотивацията на учениците, докато отговор „a. По-големия брой часове практика във фирмата в 11-ти и 12-ти клас“ с 25,7%, показва друго предимство на обучението чрез работа, важно за работодателите – повишена мотивация за придобиване на умения в работната среда на компанията.

2. С кое най-трудно свикнахте при практическото обучение във фирмата? [Копиране](#)
74 отговора

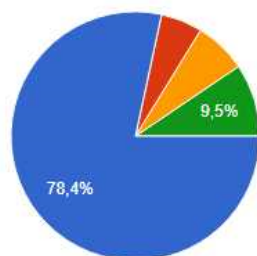
Фиг. 2. С кое най-трудно свикнахте при практическото обучение във фирмата?

С 71,6% отговор „d. Свикнах лесно с практическото обучение във фирмата”, показва недвусмислено, че процеса на адаптация на учениците в реална работна среда върви сръвнително гладко за над 2/3 от тях, докато отговор „a. С трудността при изпълнение на задачите” с 12,2%, идентифицира група ученици срещащи затруднения при задачи, включващи придобиване на умения, свързани с професията.

3. Какво мислите за наставника, който води практическото обучение във фирмата?

Копиране

74 отговора

- а. Наставникът ми отделя достатъчно време и ми дава интересни задачи
- б. Наставникът не ми отделя достатъчно време, но ми дава интересни задачи
- в. Наставникът ми отделя достатъчно време, но ми дава безинтересни задачи
- д. Наставникът не ми отделя достатъчно време и ми дава безинтересни задачи

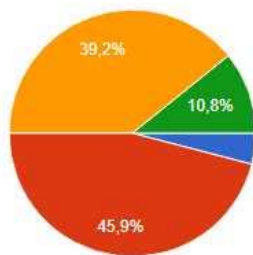
Фиг. 3. Какво мислите за наставника, който води практическото обучение във фирмата?

С 78,4% отговор „a. Наставникът ми отделя достатъчно време и ми дава интересни задачи”, очертава ползотворна учебно-работна среда, докато отговор „d. Наставникът не ми отделя достатъчно време и ми дава безинтересни задачи” с 9,5%, потвърждава нуждата от достатъчен брой наставници, които са мотивирани за работа с ученици.

4. Какво не харесвате в дуалното обучение?

Копиране

74 отговора

- а. Лошата организация във фирмата, в която имам практика
- б. Стипендията е ниска
- в. Уча много излишни предмети в училище, които няма да са ми полезни в професията
- д. Не получавам достатъчно интересни задачи във фирмата, в която имам практика

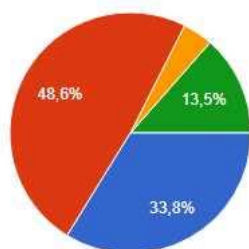
Фиг. 4. Какво не харесвате в дуалното обучение?

С 45,9% отговор „b. Стипендията е ниска”, разкрива една от възможните причини за ниска мотивация, докато отговор „c. Уча много излишни предмети в училище, които няма да са ми полезни в професията” с 39,2%, показва нуждата от учебни планове, в които основен фокус е професията.

5. Какво смятате да правите, след като завършите средно образование?

 Копиране

74 отговора

- a. Ще работя по специалността, но не мисля да уча повече
- b. Ще работя по специалността и успоредно ще запиша висше образование
- c. Няма да работя по специалността и не мисля да уча повече
- d. Няма да работя по специалността, но мисля да уча висше образование

Фиг. 5. Какво смятате да правите, след като завършите средно образование?

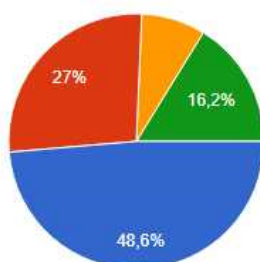
С 48,6% отговор „b. Ще работя по специалността и успоредно ще запиша висше образование”, очертава възможност, в посока привличане на тази значима група ученици от страна на работодателите, чрез договори за обучение, докато отговор „a. Ще работя по специалността, но не мисля да уча повече” с 33,8%, показва, че всеки трети анкетиран смята да работи като транспортен техник след успешно завършване.

„Ще работя по специалността, но не мисля да уча повече” с 33,8%, показва, че всеки трети анкетиран смята да работи като транспортен техник след успешно завършване.

6. Бихте ли подписали трудов договор с фирмата, в която сте на практика, след като завършите средно образование?

 Копиране

74 отговора

- a. Да, ако заплащането и условията на труд са добри
- b. Да, ако заплащането е добро и имам възможност да уча висше образование, докато работя
- c. Да, дори заплащането да не е особено добро, ако имам възможност да уча висше образование, докато работя
- d. Не, имам други планове

Фиг. 6. Бихте ли подписали трудов договор с фирмата, в която сте на практика, след като завършите средно образование?

С 48,6% отговор „a. Да, ако заплащането и условията на труд са добри”, показва, че всеки втори ученик има настройка да продължи да работи, а отговор „b. Да, ако заплащането е добро и имам възможност да уча висше образование, докато работя” с 27%, показва, че всеки четвърти ще търси допълнително развитие чрез образование, докато работи.

„Да, ако заплащането е добро и имам възможност да уча висше образование, докато работя” с 27%, показва, че всеки четвърти ще търси допълнително развитие чрез образование, докато работи.

4. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

На база резултатите от анкетирането се очертават няколко извода от изследването:

1. Практиката в реална работна среда сама по себе си повишава мотивацията на учениците за придобиване на професионални умения. Преобладаващият отговор на 2-ри въпрос от анкетата (71,6%) само затвърждава тази хипотеза.

2. Видно е, че очакванията към наставниците са високи и контактът с тях важен за учениците.

3. Ниските стипендии и утежнените учебни планове са демотивиращи за учениците.

4. Групата на учениците (48,6%), които казват, че ще продължат да учат докато работят след завършване на средното си образование, дава възможност на работодателите да ги привлекът като служители чрез форми на заетост и договори, позволяващи и подпомагащи успоредно обучение във ВУЗ. Отговор b на 6-ти въпрос (27%) от анкетата също потвърждава тази хипотеза.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Направеното изследване дава възможност да проверим и оценим какви са нагласите на учениците да се обучават в специалности, които предлагат именно дуална форма на обучение.

Споделяме мнението, че *„Следователно, най-важните аспекти, допринасящи за висококачествено образование, се отнасят до социалните взаимоотношения (с връстници и учители в училище, с колеги, обучители и клиенти в обучаващата компания), отразяващи силната нужда от принадлежност (Baumeister & Leary, 1995), както и към съдържанието, което трябва да се учи в училище или задачите, които трябва да се реализират в учебната компания, по отношение на разнообразието и възприеманите връзки между теория и практика. Обратно, това, което допринася за ниското качество, се отнася главно до институционални аспекти, като образователната система, управлението на времето или заплатата.“* [2]

Изследването е подкрепено от ФНИ по Проект ФНИ №КП-06-Н55/10 - 16.11.2021 г. „Модел за измерване и оценка на качеството на образование във висшите училища в Р България“.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] Sauli, F., Wenger, M., Gross, V. & Berger, J.-L. (2019). The Quality of the Swiss Initial Vocational Education and Training System through Apprentices' Perception of the Connections between School and Training Company. In T. Deissinger, U. Hauschildt, P. Gonon, & S. Fischer (Eds.), Contemporary Apprenticeship Reforms and Reconfigurations (pp. 20-23). Zurich: Lit Verlag.

[2] Sauli, F., Wenger, M. & Berger, J.-L. (2019). Apprentices' perceptions of quality in the Swiss initial VET dual-system. In F. Marhuenda & M.J. Chisvert-Tarazona (Eds.), Pedagogical concerns and market demands in VET. Proceedings of the 3rd Crossing Boundaries in VET conference, Vocational Education and Training Network (VETNET) (pp.195-200) <https://doi.org/10.5281/zenodo.2641905>

STUDY OF THE ATTITUDES OF STUDENTS FROM TRANSPORT SPECIALTIES STUDIED IN A DUAL FORM OF EDUCATION

Kamen Hristov, Daniela Todorova
editors@spisanie.to, dtodorova@vtu.bg

*Todor Kableshkov University of Transport,
1574 Sofia, 158 Geo Milev Str.
THE REPUBLIC OF BULGARIA*

***Key words:** work-based learning, dual form of education, secondary vocational education, transport sector, quality*

***Abstract:** Dual learning provides an opportunity to develop key competencies in students, based on knowledge gained in school and practical experience in enterprises.*

This way of training and development of professional skills contributes to the faster adaptation and realization of the labor market of young professionals.

This publication aims to present some of the results of a study examining the motivation of students in the dual form of education, conducted among 74 students majoring in "Automotive Mechatronics" and "Automotive Engineering".